וקול שופר בדממה ישמע

| מאת: דבי כהן |

אם יתקע שופר בעיר, ועם לא יחרדו?

קולו של השופר מעורר קרבה לקב"ה, פיוס בין אדם לחברו וחשיבה על תפקיד האדם בעולמו בכלל. קולו השל שופר מספר לנו את סיפורם של החטא ושל התשובה, של סופה של שנה וראשיתה.

קולו של שופר נשמע ברמה. ולא כולם זכו לשמוע.

"ויהי קול השופר הולך וחזק מאד..." ואולי הוא חזק כל כך, נכסף כל כך, עד שיהודים כמהים לו גם אם הם חרדים ממנו, כי הם כמהים לַתשובה ולַהתעוררות המרגשת המאחדת את העם כולו בימים הסגוליים הללו.

עומדים יהודים טובים ומבקשים לשמוע קול שופר, ואינם יכולים.

מה עושים?

מה יעשה יהודי הֵכָּמֵהַּ לקול שופר, והקול, גם אם ילך ויתעצם, לא ישמע לאוזניו הכרויות, כי חרש הוא?

הלב, הלב שכה מבקש להיות עם העם ברגעים הגדולים הללו של תקיעת שופר, נמצא בחיפוש, ומביא לעיתים פתרונות יצירתיים.

נפגשנו עם כמה מן הפתרונות שנועדו לחבר את עולם הדממה עם חווית התקיעות.

יהושע סודקוף, יליד לוס אנג'לס שנולד חרש, הוא כיום בן 30. בשלב כלשהו בחייו הוא חזר בתשובה והתקרב לחסידות חב"ד. הוא התגורר 5 שנים בניו יורק ולאחרונה עלה לארץ ישראל.

דומה שכל יהודי, גם אם אינו שומר מצוות, מודע לתקיעות השופר כאקט יהודי דתי, אך מכיוון שמצוות תקיעת שופר תלויה בשמיעה, פטורים החרשים ממצווה זו. הפטור מהמצווה לא פטר את ר' יהושע סודקוף מלעשות עבורה השתדלות כלשהי. "למרות שאני חרש, אני מבקש מבעל התוקע לתקוע ישר לאוזניי, וכך אני שומע את קולות השופר. אומנם בקושי, אבל אני שומע, ויכול גם לזהות אותן על סוגיהן השונים", מספר ר' יהושע, המתעקש להשתמש בביטוי 'חרש' ולא במילים מכובסות כמו לקוי שמיעה. "זו לא בושה להיות חרש", הוא אומר, ואדרבה, הוא גאה להיות חרש ולמלא את שליחותו המיוחדת.

ר' יהושע מנסה להביא את חוויית התקיעות לחרשים נוספים, והוא עושה זאת בדרכים שונות.

הכיצד?

הוא מבקש מהחרשים להתקרב לבעל התוקע ולאחוז בשופר בעת התקיעות. גלי הקול בזמן התקיעות מרעידים את השופר, וכך הם זוכים לחוש בידיהם את חוויית התקיעות מתפשטת בכל גופם. "במקום לשמוע תקיעות, אפשר להרגיש תקיעות", אומר ר' יהושע. "השופר הרוטט בידיים מעורר לתשובה, כמו, להבדיל, השערן המעורר של החרשים, שגם הוא רוטט כדי להעיר את החרשים משנתם".

ר' יהושע סודקוף משתמש ברעיון נוסף: בבית הכנסת שבו הוא מארגן תפילות לחרשים, הוא מבקש מהם לאחוז בלונים מנופחים בידיהם ולעמוד קרוב לבעל התוקע. גלי הקול היוצאים מן השופר בזמן התקיעות מרעידים את הבלונים, וכך זוכים החרשים "לראות" את הקולות.

"נסו את זה בבית", מבקש ר' יהושע.

ר' יהושע מדגיש שלא לכל החרשים יש את אותה איכות שמיעה, ויש כאלו שכלל אינם שומעים. בעניין תקיעת שופר, יש חרשים שסומכים על מכשירי השמיעה ואחרים שסומכים על השתל קוֹכְלִיאַרִי (שתל שבלול). "ברור", הוא מדגיש, "שכל אחד צריך לשאול את מורה ההוראה שלו". (קיימת בעיה עם תקיעה שנשמעת דרך בת קול, ויש חילוקי דעות אם יש להגדיר שמיעה דרך מכשיר שמיעה/שתל כבת קול).

"יש הבדל רב בין התקיעות של ראש השנה לתקיעות של יום הכיפורים", חושבת ענבר הירשפלד, חרשת גם היא. "בראש השנה התקיעות הן חלק מהתפילה. ביום כיפור התקיעות הן בסיום תפילות החג, ואישית, אני מרגישה שיש פה משהו חזק יותר.

"אני מודה שלקח לי כמה שנים טובות עד שהצלחתי להבדיל בין סוגי התקיעות. אולי זה קשור ליכולת השמיעתית, אולי להסתגלות לקול השופר, אולי לסוג המכשיר שיש בכל זמן נתון ולתוצאות השמיעתיות שמשיגים איתו.

"כשאני שומעת תקיעות שופר, או לפחות מנסה לשמוע ולהפנים אותן, עוברת בי תחושה של עוצמה, של התרגשות גדולה, של קריאה נכספת לקל עליון וקריעת שערי שמים ממש, של תקווה ושמחה, ממש ממקום של 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'".

ענבר שלחה לי תמונת פסיפס תלת ממדית, מעשה ידיו של בעלה אומן הפסיפס אריאל הירשפלד. "בתמונה ניתן להבחין בתווי מתאר של אוזן, מה שמבטא את שמיעת התפילה והשופר כפי שכל אחד חווה באופן אישי. גם מי שלא שומע מוצא את הדרך לשמוע אותה.

"מכיוון שהשמיעה של החרשים היא אישית, קשה לנו להסביר מה בדיוק אנו שומעים. לעיתים השמיעה קשורה מאוד לתחושת הבטן הפנימית שלנו. אנחנו חשים, שומעים מהבטן, מהרגש, מהעוצמות. התמונה המתארת את האוזן היא לדעתי תמונת הדגל של בעלי אריאל, שאף הוא חרש. היא התפרסמה בתערוכה שלו".

התמונה מורכבת משברי קרמיקה ורשת ברזל מצופה בהברשת בטון.

"צורת האוזן במרכז התמונה עשויה מרשת ברזל בתלת ממד, והיא באה לבטא את האוזן שלי שאינה שומעת", מסביר אריאל, שנולד חרש. "האוזן (רשת/חורים) היא ללא שום צבע, מכיוון שהיא לא שומעת. לעומת זאת, הצבעוניות הרבה מסביב לאוזן באה לבטא את האנשים שסביבי שכן שומעים את התקיעה והתפילה. בצורת האוזן טמון הרמז שאני חרש מלידה, וכן מחזוריות החיים הנרמזים מצורת השבלול המתעגל שמבטא את הרגשתי: נולדתי חרש ואני גם רוצה למות חרש, מתוך כך שאני גאה ושמח במתנה שנתן לי הקב"ה".

"ויהי קול השופר הולך וחזק מאד..."

"ואולי הוא חזק כל כך, נכסף כל כך, עד שיהודים כמהים לו גם אם הם חרדים ממנו, כי הם כמהים לַתשובה ולַהתעוררות המרגשת המאחדת את העם כולו בימים הסגוליים הללו"

את התסכול שלי בקשיים להשתתף בתפילות בבית כנסת במניין, בשמיעת תקיעות השופר וכדומה, הבאתי לידי ביטוי ביצירה אחרת שנקראת 'והעם רואים את הקולות'.

לאריאל הירשפלד ולענבר יש חמישה ילדים שומעים. המשפחה, ברוך השם, אופטימית ומאושרת ושותפה ליצירתיות האין סופית שמגלה אביהם האומן.

"אני אדם דתי, ולהיות דתי וחרש ביחד זה ממש כמו שמן ומים", אומר אריאל ומחייך. הוא תמיד מחייך, אבל כמי שזכה לרמת מודעות גבוהה מאוד, הוא גם גלוי לב ומספר על תסכוליו. "זהו שילוב מנוגד מאד, בוודאי בעולם האמונה והתפילה! אני לא שומע את תקיעת השופר, את החזן ואת הניגונים, ואיני יודע מתי לומר 'אמן'..."

כמי שנולד חרש, לא ידע אריאל הילד מה בעצם חסר לו. "היו לי חוויות נפלאות בחגים, ולא הרגשתי מעולם חסך בשמיעה, וגם לא את הצורך לשמוע את השופר. ראיתי את השופר וכבר הייתי מבסוט. אני אפילו זוכר סיטואציה מיוחדת ומרגשת שהייתה לי: סבי ז"ל היה גבאי בבית כנסת קטן בירושלים ואני עמדתי לידו בתפילה. כאשר סימן לבעל התוקע שעליו לתקוע, הרגשתי חשיבות על שאני נכדו, והייתי מהופנט כששמעתי קולות מוזרים יוצאים מתוך השופר. רק כשגדלתי, והבנתי שיש חובת שמיעת תקיעות, או אז פתאום הרגשתי כאילו חתכו לי את האוזניים השמחות שלי... הבנתי שבעצם אינני שומע דברים נוספים הקשורים לאמונה ולתפילה... אמנם הייתי תמיד אופטימי, אבל היו בתוכי קונפליקטים שהציקו לי. רציתי לשמוע את קול השופר, להשתלב בתפילות, לשיר בקצב אחיד עם הציבור בלי לזייף, לדעת היכן אוחזים בסידור. הקונפליקטים התגברו מאד כאשר הגיע הזמן לחנך את בני, ורציתי להדריכו במהלך התפילה. חשתי אכזבה גדולה והתייסרתי רגשית מול חוסר היכולת שלי".

אריאל חש קשר חזק לבורא העולם ואינו מתלונן, אך גם לא נכנע לחרשות. את רצונו לחוות את תקיעת השופר הוא מהטא ביצירות פסיפס מדהימות. בתערוכה שכינה "שומע תפילה" הציג את יצירותיו הרבות, ביניהן תמונות שביטאו את התקיעות האישיות שלו.

ציור של חרש בן 18 שגם מכשיר שמיעה אינו עוזר לו כמעט. הוא משמיע שברי מילים כדי לבטא את עצמו, וכאשר התבקש לצייר תקיעת שופר, התרגש מאד. תוך כדי תנועות המכחול אמר: שופר.

"'וכל העם רואים את הקולות'. אני חרש. אני לא שומע את התקיעה ואת התרועה... אז יצרתי לי בדמיוני תמונה בה אני רואה את התרועה", הוא מסביר את יצירת הפסיפס שלו. "השבלול השחור בפסיפס הוא התרועה בעיני רוחי. זהו ביטוי לתסכול שלי כאדם שלא שומע ומדמיין כך את הקולות שיוצאים מתוך השופר. מכיוון שאני לא שומע את התקיעות, ביצעתי אותן על רקע שחור, אבל בתוך השחור אני מדמיין שבלולים צבעוניים. השבלולים הצבעוניים גוברים על השבלול השחור, עולים ומכסים אותו, ומסמלים את 'שמיעת' התרועה שלי".

האם ניתן לומר ש'שמיעת' התרועה שלך היא מעין תרועת ניצחון מול התסכול והצער אותם הזכרת, הנוצרים מהקונפליקט שבמפגש בין שמירת מצוות לחוסר שמיעה?

"את התסכול שלי בקשיים להשתתף בתפילות בבית כנסת במניין, בשמיעת תקיעות השופר וכדומה, הבאתי לידי ביטוי ביצירה אחרת שנקראת 'והעם רואים את הקולות'. ביצירת הפסיפס הזו התמודדתי עם כאבים וקונפליקטים קשים. חשבתי לעצמי שאם כחרש אני סוג ב', הרי שביחס לתקיעות שופר ותפילות במניין אני סוג ג'. כאדם מאמין הבנתי שלא תתכן מציאות כזו, ולכן, למרות שיש לי יצירות המבטאות כעס ותסכול, יש לי גם יצירות של חשיבות, אהבה ואמונה למרות הכול".

אריאל ממשיך לתאר את תחושותיו: "אהבתי את הפסוק: 'וכל העם רואים את הקולות...', כי יכולתי להציג יצירה ויזואלית, תיאור השייך לתחום השמיעה. ניסיתי לדמיין את הקולות, הברקים, הרעמים וקולות השופר במעמד הר סיני. חשבתי לעצמי שאולי העם לא שמע את הקולות מרוב יראה מהמעמד... ואם העם ראה את הקולות, הרי שהוא כמוני בדיוק. שמחתי שאני שווה בין כולם... הנה כל העם חש ומזדהה עם מה שאני חי יום יום", מתבדח אריאל וממשיך להפעיל את החשיבה היצירתית שלו:

"במקום שאני, היחיד החרש, אצטרך להתאים עצמי לסביבה ולהתמודד מולה, הרי שהעם שראה את הקולות מתאים את עצמו אלי, וסוף סוף אנשים חשים את מה שאני חש בתפילה ובאמונה... כמובן שזהו ניסיון אישי שלי להתחבר לתפילה, לא מתוך פחד אלא משום שאני חרש... היצירה מבטאת את הקולות את הברקים ואת תקיעת השופר שדמיוני היו בעת קבלת התורה בסיני".

יצירת הפסיפס הזו מבטאת היטב את השמחה שלך, את האופטימיות וההשלמה. איזה תהליך עברה היצירה, או עברת אתה, בדרך לבטא שמיעה דמיונית?

"מתוך הצער הקשה שחוויתי וההזיות הבלתי נגמרות שהיו לי, נולדו אצלי צורות דמיוניות, משתנות, מתעתעות, עגולות וחדות, נעימות וגם פוצעות. הצורות הופיעו בעיני רוחי בצבעים עזים ובוהקים והתערבלו והתחברו בהרמוניה מושלמת, עד שהושלמה יצירת הפסיפס.

"הרגשתי במוחש כיצד כל יצירה שנולדה ויצאה לאוויר העולם שחררה ממני מטען רגשי ניכר. העבודה הייתה עבורי ריפוי בעיסוק ונטעה בי רוגע. אני מרגיש היום הרבה פחות מבולבל והרבה יותר מאוזן רגשית. אני אדם יותר שלם, יודע את מקומי בעולם הדתי ובתפילה. קיבלתי בטחון והעולם נראה ורוד מתמיד עם הודיה לבורא עולם על כל הטוב אשר לו זיכני", מסכם אריאל שהקדיש מזמנו היקר עבור הכנת הכתבה.

ניתן לומר ש"קולו" של שופר נשמע מקצה העולם ועד קצהו. רישומו של השופר פורץ את גבולות הלב ומכתיב תווים של התעוררות לעם כולו.

הקול היוצא ממנו נשמע באוזני העם, ולמצויים בעולם הדממה הוא "נשמע" מן הרטט ומן התנודות שיוצר הרטט באוויר הסמוך לו.

שופר נוסף "תוקע" באלם קול ביוהנסבורג שבדרום אפריקה. השופר הזה שאינו תוקע, מפלח את הדממה שהותירו אחריהם שישה מיליונים שנספו בשואה.

השופר, אחד מתוך ששה שופרות המסמלים את ששת המיליונים, הינו חלק מאנדרטה עשויה ברונזה. האנדרטה, בגובה שישה מטר, נעשתה בידי **האמן הייהודי הרמן וולד ז"ל**. כל זוג שופרות באנדרטה ניצב מול זוג נוסף בשלוש שורות. השופרות יוצרים שלושה שערים כאשר כל שופר נתון בכף יד קמוצה.

הרמן וולד נולד בשנת תרע"ג לאביו שהיה רב בקולוזוור שבאוסטרו-הונגריה. לפני השואה הוא היגר לדרום אפריקה, ולאחר השואה, בשנת תשי"ט - 1959, הוקמה האנדרטה. על האנדרטה נכתב ביידיש: "געדענק, די זעקס מיליון אידן וואס זענען אומגעקומען אויף קידוש השם". זכור את ששת מיליון היהודים אשר נהרגו על קידוש השם. כן יש רשימה של חמישה מחנות ריכוז. בשורה האמצעית ניצב נר המעוצב גם הוא מברונזה, והמילים "לא תרצח" משולבות בו. להבה קטנה מהבהבת תחת הנר במרכז.

פינת הגיהוץ של 'מיקליני'

הקמטים בבגדים מכווצים אותך?

תתחילי לקטר!

גם את מאלו שלחוצות מהחולצות, ובכל בוקר נעמדת לגהץ את מה שצריך ללבוש היום? זה בסדר, כולנו ככה, מדי פעם. אבל אם מתחשק לך לנסות לו"ז חדש, שישאיר לך מרחב נשימה רענן כל בוקר ויהפוך את משימת הגיהוץ לחוויה נעימה ויעילה - את מוזמנת להיות אתנו כאן, ו... להתחיל לקטר ■ כן, עם מגהץ קיטור מקצועי ביד, פעם אחת בשבוע, ויש לך ערמה מגוהצת ושבוע חלק ■ אז איך מתכננים לו"ז גיהוץ ועומדים בו?

טיפים לגיהוץ חווייתי

כל ההחלטות קלות

כשרוצים משהו "באופן כללי" ולא יודעים מתי ואיך בדיוק הוא יתגשם - הוא אינו מתגשם, מה לעשות. לכן, אם את רוצה לגהץ יום אחד בשבוע וליהנות כל השבוע מבוקר נטול אדי קיטור - פשוט תקבעי את היום הזה.
הקדישי יום קבוע ושעה קבועה לגיהוץ, ועדיף בתחילת השבוע. את החולצות הכניסי למכונה רק יום אחד קודם, כך שהן יהיו 'טריות' (ואפילו מעט לחות) כשתתחילי לגהץ.

קל פי שניים

כמו בכל ההחלטות הטובות, קשה להתמיד כאשר אין 'בוס' על הראש. משימות אחרות צצות כל הזמן, והגיהוץ נדחק שוב הצידה.
מה דעתך על פרטנרית נחמדה? מצאי אחות, גיסה או חברה שגם היא רוצה לעמוד בהחלטה משלה - והתחייבו זו לזו על ההחלטה שלכן. אחרי הביצוע ספרו איך היה ותנו פידבק מעודד אחת לשנייה. תוכלו גם לשוחח טלפונית בשעת הגיהוץ הקבועה. הזמן יעבור חלק יותר...

סל קבוע

קורה לך שגיהצת ערימה, כיבית את המגהץ וכשהוא התקרר נזכרת בעוד חולצה ששכחת לגהץ? נו, בטח, היא הייתה תלויה בפינת חדר הכביסה, מי זכר שהיא שם? כדי שזה לא יקרה - הקציי סל קבוע לפריטי גיהוץ, ובכל פעם שאת מוציאה כבסים מן המכונה - הכניסי אל הסל את הפריטים הדורשים גיהוץ. כך לא תצטרכי לחפש אותם ברחבי הבית כשתעמדי לגהץ.

הסכם חלוקה

הילדות שלך, אלה שרק אתמול נולדו? אם הן כבר הגיעו לגיל 16 את יכולה להעביר לידיים שלהן את השרביט, כלומר, את המגהץ. חלק מהערמה הן ישמחו לגהץ, ואת חולצות תלבושת הן ודאי יוכלו לגהץ בעצמן. אגב, אל תשכחי לכוונן את גובה הקרש לגובה הבת שלך.

הופה, ערימת הגיהוץ נעלמה!
עכשיו משתרע לפנייך שבוע חלק,
עם ציפייה קטנה לשעת הגיהוץ של שבוע הבא...

MICHELINI
IRONING SYSTEMS OF HIGH QUALITY
מיקליני מערכות גיהוץ מקצועיות לשימוש ביתי